

КАТЕГОРІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ БРИТАНСЬКИХ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ

Простежено особливості втілення однієї з базових текстових категорій, зокрема категорії інтертекстуальності в парламентських дебатах у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії як типу політичного дискурсу. Розглянуто специфічні риси, які реалізують установалення рекурсивних і прокурсивних інтертекстуальних зв'язків між минулими та майбутніми подіями, явищами і процесами політичного, економічного та соціального життя країни. Учасники дебатів також звертаються у своїх промовах до попередньо прийнятих законів, документів, актів внутрішньодержавного значення та міжнародних альянсів, ремінісценцій і прямого та непрямого цитування видатних особистостей і політичних діячів. Такі інтертекстуальні включення зумовлюють підвищену емотивність і посилену аргументацію у реакціях комунікантів. Детально проаналізовано комунікативні ходи і мовленнєві акти учасників дебатів під час засідань Палати громад британського парламенту в період пост-Тетчеризму.

Ключові слова: парламентські дебати, політичний дискурс, інтертекстуальність, комунікативний хід, мовленнєвий акт, цитата, ремінісценція.

Постановка наукової проблеми та її значення. Інтертекстуальність, що відображає наявність у певному тексті слідів інших текстів [5, 514], є поширеною для політичного дискурсу парламентських дебатів категорією, що характеризується встановленням рекурсивних і прокурсивних зв'язків між минулими й майбутніми подіями, явищами і процесами політичного, економічного та соціального життя країни. Під час дебатів у парламенті Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії зв'язок між різними дискурсивними фрагментами слугує посиленню виразності й аргументації, що змістовно збагачує інформаційні повідомлення. У вираженні у такому типі дискурсу відбувається на основі створення асоціацій завдяки натяку на суспільно-політичні події, факти, а також безпосередніх політичних діячів – учасників парламентських дебатів.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Фокусування уваги на взаємозв'язках між різними текстовими фрагментами та їхню взаємозумовленість розглянуто в роботах низки науковців (М. Бахтін, Р. Барт, Г. Денисова, У. Еко, Ю. Лотман, М. Ріффатер, С. Фіш, М. Фуко й ін.). Рекурсивність і прокурсивність різних дискурсивних практик, особливість багатомірності їхньої реалізації досліджено в наукових розвідках таких дослідників, як: М. Бахтін, В. Дресслер, К. Леві-Стросс, І. Ревзін, Н. Фатєєва, Н. Феркло й ін. Проте попри значну кількість робіт, присвячену розгляду інтертекстуальності, комплексний аналіз множинності зв'язків у політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві ще не був предметом дослідження, що й зумовлює новизну здійсненого нами дослідження, актуальність якого визначена увагою сучасних мовознавчих студій до ефективності досягнення мовленнєвого впливу на адресатів, зокрема у політичній комунікації.

Мета і завдання статті. Мета статті – дослідити втілення інтертекстуальності в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) визначити особливості інтертекстуальних зв'язків; 2) розглянути різноманітні вияви інтертекстуальності та проаналізувати ефективність їхньої реалізації в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Р. Барт розглядає інтертекстуальність як «перспективу множин цитатій, міражем, створеним із множини структур. Утворені цим кодом одиниці є відгомонами чогось, що вже було прочитане, видане, зроблене, пережите» [1, 39]. У. Еко запропонував поняття «інтертекстуальний діалог» [7], який повсякчасно ведуть учасники парламентських дебатів, апелюючи до минулих чи майбутніх явищ, процесів і подій, що фігурують у політичному дискурсі парламентських дебатів.

Інтертекстуальність є одним із можливих способів створення нового текстового сенсу через доступну лінгвістичному спогляданню гру на текстовій площині з елементами, отриманими з інших текстів. Це своєрідний діалог між «своїм» і «чужим» текстом у формі введення цитат, алюзій та ремінісценцій [6, 23].

Цитування в британських парламентських дебатах представлено трьома різноаспектними типами: 1) звернення до попередніх чи майбутніх подій внутрішньополітичного, економічного та соціального секторів; 2) наголошення на попередньо прийнятих законах, документах, актах внутрішньодержавного та міжнародного значення; 3) звернення до цитування видатних особистостей і політичних діячів. Використання інтертекстуальних елементів у ході проведення дебатів – необхідність, яка підкреслює і підкріплює важливість слів учасників дебатів, демонструє їхню активну політичну діяльність, а також демонструє обізнаність, визначає водночас ерудованість і здатність правильно чітко оперувати інформацією в процесі апелювання до важливих подій, фактів, діячів дискурсу або прийнятих під час запеклих дискусій документів.

Інтертекстуальність здебільшого розглядається як рекурсивний зв'язок із певними текстами (з тими, що вже створені), і як занурення тексту до континуума інших текстів [4, 515]. У разі створення рекурсивного зв'язку через посилання на документи, акти та законопроекти комуніканти створюють позитивний чи негативний імідж. Наприклад, у разі посилання на реформи учасник дебатів від парламентської більшості нагадує про свою активну участь у законотворчому процесі (*the Jopling reforms*) під час перебування в Опозиції. Таке нагадування – ефективний метод самосхвалення та підвищення своєї значущості:

She, among others, helped to implement the Jopling reforms, which I believe have made us much more effective and which I was delighted to initiate when I was Leader of the House (HC Deb 5 March 1997: Column 7).

Установлення рекурсивних зв'язків із попередніми законотворчими актами також слугує критичній пейоративній оцінці роботи діячів дискурсу, які належать до Коаліційних чи Опозиційних сил, особливо у період передвиборчої боротьби. Зокрема, критика дій Консервативної партії щодо нездатності введення змін до закону про захист прав людей з обмеженими можливостями напередодні виборів є актуальною і грає на користь іміджу Лейбористів:

Does he accept also that many of them will not be able to do so at this general election because simple improvements, such as ramps, better lighting or allowing people to vote at a more accessible location, have not been carried out because the Government failed to do what they could, and should, have done in the Disability Discrimination Act 1995 to ensure that accessibility is not an option, but a legal requirement? (HC Deb 20 March 1997: Column 1057).

У ході обговорення комуніканти від коаліції використовують непряме цитування акту *the White Paper for Vulnerable Children*, опублікованого за тиждень до обговорення в парламенті, який пропонує певні дії уряду щодо захисту прав та покращення життя і умов навчання уразливих дітей, спираючись на зазначені у ньому цифри та відсотки для кращого уточнення поставленого питання. Водночас учасник дебатів чітко слідує правилам, установленим стосовно моделі проведення дебатів та уникає довгих цитувань, не перевантажуючи промову зайвими цифрами:

Kerry McCarthy (Bristol, East) (Lab): *The White Paper says that nearly 10 per cent. of children in care over the age of 10 are cautioned or convicted of a criminal offence in an average year. Given that, will he tell me what discussions Ministers in the Department have had with colleagues in the Ministry of Justice about ensuring continuity of education for children who end up spending a period in custody?* (HC Deb 15 May 2012: Column 393)

Проте в іншому разі представник від Опозиції використовує пряме цитування акту про права дітей для інтенсифікації необхідності дій щодо вирішення житлових і опікунських питань. У цьому зверненні одночасно поєднуються інформаційно-спонукаючий і конфліктний акти, оскільки учасник дебатів демонструє прогалини у роботі уряду:

Mr. David Willetts (Havant) (Con): *I am sure that the whole House will wish the Secretary of State well, whatever today holds for him. May I say that I, personally, have always appreciated the courtesy and consideration that he has shown to me? I am sure that the White Paper on children in care will be*

one of the achievements in which he takes greatest pride. Indeed, its words on looked-after children may have a particular relevance to some Ministers present today. I remind the Secretary of State that it says:

"Far too many find themselves in placements which do not meet their needs, resulting in a high level of instability".

It is also important to them to know

"details about the placements in advance, in order that they can be more meaningfully involved in deciding where they will live".

May I invite the Secretary of State warmly to endorse those sentiments, and does he perhaps regret that he has spent only 13 months in his most recent placement? (HC Deb 28 Jun 2007: Column 463).

Наведення під час обговорення попередніх або поточних цитат свої опонентів зазвичай покликано дискредитувати їхній імідж в очах і учасників дебатов, і кінцевих адресатів дебатов – потенційних виборців. Зокрема, новопризначений прем'єр-міністр від Консервативної партії наводить пряму цитату своїх опонентів, які різко негативно сприймають представників сексуальних меншин, використовуючи влучну експресивну метафоричну асоціацію їхніх схильностей із хворобою. Нові тенденції в суспільстві демонструють терпиме ставлення до всіх меншин, чим й оперує комунікант у своєму зверненні до учасників дебатов, показуючи прямо протилежне ставлення та підтримку таких людей. Для виявлення своєї оцінки погляду представників попередньої провладної Коаліції комунікант обирає підвищено негативно конотований прикметник *disgusting*, значення якого зазвичай пов'язано із надзвичайно неприйнятною неприємною характеристикою (*extremely unpleasant or unacceptable* [8]). Цей експресивний конфліктний діалог покликаний представити Консервативну партію у вигідному світлі як таку, що слідує та приймає нові віяння і діє в інтересах усіх виборців:

The Prime Minister: *The answer is yes, but I have been waiting for this question. For five years, I sat listening to all the right hon. Gentleman's questions to the former Labour Prime Ministers on this issue, and never once was I able to remind him of some of the people his party sits with in the European Parliament, so I hope the House will indulge me. Labour is allied to the Lithuanian Social Democratic party, one of whose MPs said:*

"As a doctor, I think that" homosexuality "is a disease".

I think that is a disgusting point of view (HC Deb 25 May 2010: Column 48).

Цитування важливих авторитетних особистостей – специфічна особливість британського парламенту, що є доречним способом привертання уваги та влучним аргументуванням. Зокрема, у перший день роботи парламенту нового скликання у своєму зверненні до учасників дебатов майбутній Спікер цитує пораду першого президента Сполучених Штатів Дж. Вашингтона щодо манери спілкування з різними людьми. Цим посиланням адресант ще раз опосередковано, ненав'язливо, проте конкретно та чітко нагадує всім учасникам парламентських дебатов про заборону використання докірливих слів, прокльонів та іншої забороненої лексики. Водночас він використовує нагадування щодо дотримання спокою та використання ввічливої мови. Комунікант влучно й доречно підсилює свою думку про заборону образливого та осудливого ставлення по відношенню до учасників дебатов, використовуючи експресивні лексичні одиниці (*counsel of perfection* та *characteristics of a good parliamentarian*), які підвищують виразність промови та інтенсивність впливу, що слугує стимулом для дотримання правил під час обговорень:

I read recently the advice that George Washington – a very hot-tempered man – gave himself. The first President of the United States wrote:

"Use no reproachful language against anyone, neither curse nor revile".

The Chair can deal with curses if they are outrageous, and it has done so. The banning of all reproaches and even the occasional reviling would, however, be a counsel of perfection. Nevertheless, let me remind all hon. Members that good temper and moderate language are the characteristics of a good parliamentarian (HC Deb 7 May 1997: Column 24).

У разі введення до обговорення прямого цитування законопроектів або видатних особистостей у протоколах засідань британського парламенту використовують набірні графічні засоби. Серед набірних графічних засобів застосовують: шрифт (форма, кегль шрифту, його колір), пропуски між словами, декоративні елементи (лінійки, що утворюють рамки, умовні

позначки, закладені в каталоги комп'ютерних шрифтів) [2, 27]. Графічні засоби слугують сполучною ланкою між інформацією, роблячи її явною та зрозумілою [9; 10], і зазвичай виконують інформаційно-експресивну функцію [3]. У політичному дискурсі парламентських дебатів такі засоби слугують привертанню уваги реципієнтів до важливості оперування оригінальною точною інформацією членом парламенту під час свого виступу.

Виявами інтертекстуальності у політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві поруч із *цитатами* (точні, приблизні) та *парафразами* є *алюзії*, що слугують створенню асоціативності, образності завдяки натякам на події, факти, політичних діячів, партії, законодавчі документи тощо, та *ремінісценції* як нагадування про різноманітні суспільно-політичні події та їхніх учасників. Зокрема, під час години опитувань прем'єр-міністр від Консервативної партії використовує натяк на політику попереднього уряду та Лейбористської партії для наголошення на невірності її діяльності й непотрібності продовження її слідуванню. Такий комунікативний хід є фокусуючим, оскільки спрямовує увагу на необхідності підтримки програми по модернізації Національної служби охорони здоров'я Англії та підкреслює опозицію між політикою двох головних партій, у ньому поєднується мовленнєві акти: комісив, декларатив і директив. Комунікант нагадує про позицію Лейбористської партії, не вдаючись до конкретних фактів, проте усі учасники дебатів розуміють, про що йде мова завдяки спільному фонду пресупозицій. На відміну від Консерваторів, Лейбористи виступали проти підтримки цієї програми через надмірні витрати, необхідні для її реалізації:

***The Prime Minister:** As I mentioned before the first question, there will be areas where we can work together, and I believe this is one of them; we do need to do more to increase mental health services in our country. We have made some important steps forward in recent years. Mental health and physical health now have parity in the NHS constitution. We have introduced for the first time waiting time targets for mental health services so they are not seen as a Cinderella service, and of course we have made the commitment – a commitment I hope the right hon. Gentleman will back, **undoing previous Labour policy** – to back the Stevens plan for an extra J8 billion into the NHS in this Parliament, which can help to fund better mental health services, among other things. There are problems in some mental health services and it is right that we make that commitment (HC Deb 16 Sep 2015: Column 1040).*

Ремінісценції не є розповсюдженими для парламентських дебатів Сполученого Королівства, оскільки модель їхнього проведення передбачає максимально точні та влучні репліки учасників дебатів, які можуть бути перевантажені через довгі відступи у формі нагадувань чи спогадів. Проте комуніканти подекуди вдаються до ремінісценцій задля висвітлення своєї діяльності у вигідному світлі. Наприклад, під час дискусії з питань охорони та захисту тваринного світу прем'єр-міністр пригадує історію з власного досвіду, демонструючи свою обізнаність, досвідченість і компетентність у швидкому вирішенні проблем. Представляючи інформацію про вирішення питання щодо транспортування носорога, доповідач наводить факти з особистого життя, розповідаючи про те, що носорога назвали на честь його доньки. Такі ліричні відступи встановлюють кращий зв'язок між владою та безпосередніми адресатами політичних дебатів – виборцями, які зазвичай схвально сприймають образ політика-сім'янина, який завжди пам'ятає та дбає про свою родину, й відповідно, буде піклуватися й про електорат. Комунікант порівнює попередній випадок до поточного, наголошуючи на їхній подібності за допомогою прислівника *exactly*, що надає експресивності словам, а також у потоці мовлення комунікант безпосередньо виділяє це слово, використовуючи високий нисхідний ядерний тон (*High Fall*). Діяч дискурсу також використовує у репліці мовленнєвий акт констативу, що виражає припущення щодо можливості ефективного швидкого вирішення наявної проблеми:

***The Prime Minister:** I want to hear about the tiger, and we will help those at the Department for Environment, Food and Rural Affairs' Animal and Plant Health Agency, because they are the ones who are working on this. **I had a constituency case exactly like this**, when the Cotswold Wildlife Park wanted to bring in a rhino. I intervened, and I am delighted to say that the Cotswold Wildlife Park **named the rhino Nancy, in honour of my daughter**. Nancy has been breeding ever since she arrived in Burford, and **I hope that the tiger will be just as effective** (HC Deb 16 Sep 2015: Column 1041).*

Ремінісценції про вирішення подібної ситуації та згадування про особисті факти з життя комуніканта спрямовані на встановлення більш неформальної дружньої атмосфери та залучення інших учасників дебатів, що є ефективним, оскільки вони виказують свою солідарність і підтримку. Вони бурхливо реагують на репліку адресанта, уся комунікація відбувається на фоні постійного сміху та залишає учасників дебатів задоволеними від сказаного. Тобто дебати зазвичай проходять у досить емоційній атмосфері, що дозволяє говорити про емотивність і спонтанність як особливі характерні риси британських парламентських дебатів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Інтертекстуальність як взаємозв'язок між різними текстами та дискурсами проявляється під час Британських парламентських дебатів у формі звернення до попередніх чи майбутніх подій внутрішньополітичного, економічного та соціального секторів, наголошення на попередньо прийнятих законах, документах, актах внутрішньодержавного та міжнародного значень, а також звернення до цитування видатних особистостей і політичних діячів. Пряме та непряме цитування, ремінісценції збагачують мовлення комунікантів і посилюють аргументацію для переконання більшої кількості потенційних реципієнтів. Перспективою подальших досліджень є детальний розгляд інших особливостей, які проявляються під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії.

Джерела та література

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М. : Прогресс, Универс, 1994. – 615 с.
2. Минаева Л. В. Мультимодусность текстов печатных СМИ и рекламы // Вестник Моск. ун-та. Сер. 19 : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2002. – № 4. – С. 26–33.
3. Паршин П. Б. Теоретические перевороты и методологический мятёж в лингвистике XX века / П. Б. Паршин // Вопросы языкознания. – 1996. – № 2. – С. 19–42.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2010. – 844 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2008. – 712 с.
6. Чернявская В. Е. Открытый текст и открытый дискурс: интертекстуальность – дискурсивность – интердискурсивность / В. Е. Чернявская // Лингвистика текста и дискурсивный анализ: традиции и перспективы / отв. ред. В. Е. Чернявская. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2007. – С. 7–26.
7. Эко У. Инновация и повторение. Между эстетикой модерна и постмодерна // Философия эпохи постмодерна / У. Эко. – Мн. : Красико-принт, 1996. – С. 48–73.
8. Cambridge Dictionary [Electronic resource]. – Access mode : <http://dictionary.cambridge.org/ru/>
9. Chaney D. Contemporary Socioscapes / D. Chaney // Theory. Culture and Society. – 2000. – № 17. – P. 112–113.
10. Sachs-Hombach, K. “Einleitung” in Bild – Bildwahrnehmung / R. Sachs-Hombach. – Wiesbaden : Deutscher Universitäts-Verlag, 1998. – S. 9–11.

References

1. Bart, Rolan. 1994. *Izbrannyye Raboty. Semiotika. Poetika*. Moskva: Progress, Univers.
2. Minaeva, Liudmila. 2002. “Multimodusnost Tekstov Pечатnykh SMI i Reklamy”. *Vestnik Moskovskogo Universiteta. Seriya 19: Lingvistika i Mezhkulturnaia kommunikatsiya*, 4: 26–33.
3. Parshyn, Pavel. 1996. “Teoreticheskiye Perevoroty i Metodologicheskii Miatezh v Lingvistike 20 Veka”. *Voprosy Yazykoznavaniia*, 2: 19–42.
4. Selivanova, Olena. 2010. *Linhvistychna Entsyklopediia*. Poltava: Dovkillia-K.
5. Selivanova, Olena. 2008. *Suchasna Linhvistyka: Napriamy ta Problemy*. Poltava: Dovkillia-K.
6. Cherniavskaia, Valeriia. 2007. “Otkrytyi Tekst i Otkrytyi Diskurs: Intertekstualnost – Diskursivnost – Interdiskursivnost”. In *Lingvistika Teksta i Diskursivnyi Analiz: Traditsyi i Perspektivy*, ed. by V. E. Cherniavskaia, 7–26. Sankt-Peterburg: SPbGUEF.
7. Eko, Umberto. 1996. “Innovatsiya i Povtoreniie. Mezhdru Estetikoi Moderna i Postmoderna”. *Filosofia Epokhi Postmoderna*, 48–73. Minsk: Krasiko-print.
8. Cambridge Dictionary. <http://dictionary.cambridge.org/ru/>
9. Chaney, D. 2000. “Contemporary Socioscapes Theory”. *Culture and Society*, 17: 112–113.
10. Sachs-Hombach, Klaus. 1998. “Einleitung” in *Bild – Bildwahrnehmung*, 9–11. Wiesbaden: Deutscher Universitäts-Verlag.

Пьецух Оксана. Категория интертекстуальности в политическом дискурсе британских парламентских дебатов. Рассмотрены особенности воплощения одной из базовых текстовых категорий, в

частности категории интертекстуальности в парламентских дебатах в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии как типа политического дискурса. Охарактеризованы специфические черты, что реализуют установление рекурсивных и прокурсивных связей между прошлыми и будущими событиями, явлениями и процессами политической, экономической и социальной жизни страны. Участники дебатов также обращаются в своих выступлениях к предварительно принятым законам, документам, актам внутригосударственного и международного значения, аллюзий, реминисценций и прямого, непрямого цитирования выдающихся личностей и политических деятелей. Такие интертекстуальные включения обуславливают повышенную эмотивность и аргументативность в реакциях коммуникантов. Детально проанализированы коммуникативные ходы и речевые акты участников дебатов во время заседаний Палаты общин британского парламента в период пост-Тетчеризма.

Ключевые слова: парламентские дебаты, политический дискурс, интертекстуальность, коммуникативный ход, речевой акт, цитата, реминисценция.

Pietsukh Oksana. Category of Intertextuality in the Political Discourse of the UK Parliamentary Debates.

This article deals with the peculiarities of the basic textual category of intertextuality realization in the UK parliamentary debates as a type of the political discourse. It points out the specific features of the British parliamentary debates that stipulate the involvement of recursive and procursive intertextual ties that establish connections between past and future events, phenomena and processes in the political, economic, as well as social life of the country. The debates' participants also appeal in their speeches to the previously adopted laws, reviewed documents and acts of the inner and international significance, as well as allusions, reminiscences and direct, indirect citations of the famous personalities and politicians. Such intertextual inclusions stimulate high emotiveness and grounded argumentation in the communicants' reactions. This paper provides a detailed analysis of the communicative moves and speech acts used by the debates' participants during the meetings of the UK House of Commons in the post-Thatcher period.

Key words: parliamentary debates, political discourse, intertextuality, communicative move, speech act, quotation, reminiscence.